

Değerli Okuyucular,

Son zamanlarda ülkemizde Ermeni sorununa karşı ilginin artmakta olduğunu gözlemliyoruz. Bu durum, dünyanın birçok ülkesinde Tehcirin 100. yılı için yapılan gösterişli anma törenleri ve diğer etkinliklerin bir yansıması olsa gerektir. Bunun sonucu olarak da yayınlanmak üzere dergimize gönderilen yazılarda bir artış olmuştur.

Bu sayımızda size yedi makale, bir rapor ve iki kitap tahlili sunuyoruz.

Birinci yazımız, her zaman olduğu gibi, **Olaylar ve Yorumlar**'dır. Geçen sayıdan bu yana olan gelişmelerin ele alındığı bu yazıda, Tehcirin 100. ve 101. yıllarında, Türkiye ve Ermenistan dâhil, bazı ülkeler ve uluslararası kuruluşlarda, başlıca ne gibi etkinlikler yapıldığı, soykırım iddiaları hakkında ne gibi kararlar alındığı, genel bir değerlendirmeye temel teşkil etmesi amacıyla, özetlenmektedir.

Prof. Dr. Sinan Bilgili, **Osmanlı Tahrir Defterlerine Göre İran-Azerbaycan Şehirlerinde Ermeniler** başlıklı incelemesinde, söz konusu defterlerin incelenmesi sonucunda, 16. Yüzyılın başlarında, Revan (Erivan) dâhil bu bölgede Ermenilerin genel nüfusun az bir kısmını oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

1919 Paris Barış Konferansında Osmanlı Ermenilerini temsil ettiğini ileri sürerek, Ermenistan'a verilmek üzere aşırı toprak taleplerinde bulunan ve bu talepleri kabul edilemeyen Mısırlı Bogos Nubar Paşa, 1906 yılında bir Ermeni derneği kurmuştur. Doç. Dr. Taner Aslan, **Ermeni Yardımsever Hayır Cemiyeti (Ermeni Cemiyet-i Hâyriye-i Umûmiyesi) ve Nizamnamesi** başlıklı yazısında, bu derneğin amacının isyanlar çıkarmak yoluyla Doğu Anadolu'da bir Ermeni devleti kurmak, en azından özerklik elde etmek olduğunu ortaya koymakta ve ayrıca bu dernek nizamnamesinin metnini de vermektedir.

Naheçivan, Türkiye ile ortak sınırı bulunan tek Azerbaycan toprağıdır. Bu niteliği nedeniyle de Türkiye için ayrıca bir önem taşımaktadır. Diğer yandan, artık günümüzde resmen ileri sürülmesi de, Ermeni militanlarının Naheçivan'ın Büyük Ermenistan'ın bir parçası olduğu gibi inancı vardır. **Ermenilerin Naheçivan İddiaları ve XX. Yüzyıl Başlarında Yapılan Katliamda Büyük**

Güçlerin Rolü başlıklı yazısında Doç. Dr. Emin Şihaliev, bu dönem içinde bölge üzerindeki Ermeni iddialarını, Rusya ve İngiltere'nin Ermenilere verdiği desteği ve Nahcivan'da vuku bulan katliamları incelemektedir.

Bir Ermeni devleti kurulmadan önce Kafkasya'da Eçmiyazin Katogigosluğu, dini bir makam olmakla beraber, aynı zamanda Ermenilerin milli aidiyetlerinin ve birliklerinin de temsilcisiydi. Diğer bir deyimle bu kiliseyi kontrol altında tutmak Ermenilerin idaresini de kolaylaştırıyordu. Bu nedenle Çarlık Rusya'sı Kafkasları işgal ettikten sonra 1836 yılında bir nizamname kabul ederek, Katogigosluğun hemen her alandaki idaresini Moskova'ya bağladı ve Katogigos'un seçiminde dahi son söz Rusya'nın oldu. Yrd. Doç. Dr. Ramazan Erhan Güllü, **1836 Tarihli Ermeni Kilisesi Nizamnamesi Çerçevesinde Çarlık Rusya'sının Ermeni Politikaları** başlıklı yazısında Rusya'nın Eçmiyazin Katogigosluga ilişkin uygulamaları açıklamaktadır.

Azerbaycan ile Ermenistan arasında 1990'ların başında ortaya çıkan ve kısa zamanda bir savaş haline dönüşen çarpışmalar, Karabağ bölgesi ile onu çevreleyen bazı Azeri ilçelerinin Ermeniler tarafından işgal edilmesinden sonra, 1994 yılında Bişkek'te imzalanan bir ateşkes anlaşmasıyla durmuştur. Ancak Karabağ bölgesinin statüsünün ne olacağı ve Karabağ dâhil, Ermeniler tarafından işgal edilmiş Azerbaycan topraklarının ne zaman boşaltılacağı hakkında, aradan neredeyse bir çeyrek yüzyıl geçmesine karşın, hiçbir ilerleme sağlanamaması Bişkek Ateşkesinin zaman zaman uygulanamamasına yol açmıştır. Bu durum sonunda 1-5 Nisan 2016 tarihlerinde iki taraf arasında büyük bir çarpışma olmuş ve Rusya'nın arabuluculuğuyla yeniden bir ateşkes imzalanmıştır. Dr. Nazım Ceferov ve Araz Aslanlı, **Karabağ Sorununda Ateşkes ve Rusya** başlıklı yazılarında Karabağ sorunun çözülmesinde ateşkes için girişimleri, anlaşmanın niteliklerini ve bu konuda Rusya'nın rolünü açıklamaktadırlar.

Dr. Deniz Akçay, **AİHM'in Perinçek Kararı: "Soykırımın İnkârı"/ İfade Özgürlüğü İkileminin Aşılabilirliği** başlığını taşıyan makalesinde AİHM'nin Perinçek davası sonunda aldığı kararı değerlendirmektedir. Dr. Akçay'a göre söz konusu karar, özellikle Avrupa'da, gerçekliği tartışılmaz bir tabu haline getirilmiş olan Ermeni soykırımını iddialarının, artık herhangi bir diğer tarih olayı gibi serbestçe araştırılmasına ve incelenmesine imkân sağlamakla önemli bir kazanım yaratmıştır.

Bu sayımızda Dr. Turgut Kerem Tuncel tarafından kaleme alınan **Güney Kafkasya'da 2-5 Nisan 2016'da Yaşanan "4 Gün Savaşı"** başlıklı bir rapor yer almaktadır. Bu savaş, 1994 Bişkek Ateşkesinden bu yana Karabağ anlaşmazlığı konusunda en önemli gelişme olmasına rağmen, Türkiye'de gerek

medya, gerek kamuoyunda yeterli ilgiyi çekememiştir. Bu, olasılıkla, Türkiye'nin iç ve dış siyaset gündeminin çok yüklü olmasından ileri gelmektedir. Ancak Türkiye'nin Azerbaycan'la yakın ilişkileri, Ermenistan ve Türkiye arasındaki derin anlaşmazlıklar ve çarpışmaların Kafkasya gibi komşu bir bölgede cereyan etmesi nedeniyle bu olayların çok daha yakından izlenmesi gerekmektedir. Dergimiz bu konudaki boşluğu olanakları ölçüsünde doldurmak amacıyla Dr. Tuncel'in sadece son olaylara değil, Karabağ sorunun esasına da ışık tutan bir raporunu yayınlamaktadır.

Dergimizin Kitap Tahlilleri bölümünde ele alınan ilk eser Doç. Dr. Nejla Günay'ın **Zoraki İttifaktan Yol Ayrımına: İttihat-Terakki ve Ermeniler** başlıklı kitabıdır. Sayın Günay'ın bir yandan Osmanlı Arşivleri diğer yandan dönemin gazetelerinden yararlanarak kaleme aldığı bu kitap, bu çok iyi bilinmeyen konuya yeni bir ışık tutmuştur. Aslan Yavuz Şir'in hazırladığı yazı sadece bazı tahlilleri değil, kitabın içeriği hakkında da bilgiler içermektedir.

Kitap Tahlilleri bölümünde ele alınan ikinci eser Agop Aslanyan'ın **Adım Agop, Memleketim Tokat** başlıklı kitabıdır. Beril Veziroğlu bu konudaki tahlilinde Aslanyan'ın kitabında, doğduğu Tokat ilinin o zamanki halini, Türkler ve Ermeniler arasındaki sıcak ilişkileri ve bazı örf ve adetleri anlattığını, sonra göç ederek başka yerlerde yaşamını sürdürdüğümü, ancak her zaman Tokat'a özlem duyduğunu belirtmektedir.

İçten saygılarımızla,